

LÆRER- OG PÆDAGOG- SAMARBEJDET I UDESKOLE

Et eksempel fra Skørping Skole

Tekst

Frank Storgaard, lektor,
pædagoguddannelsen, UCN

Indledning

Samarbejdet mellem lærere og pædagoger i udeskole i Danmark er kun sporadisk beskrevet. På landsplan ser det ud til, at pædagoger ofte deltager i udeskoleaktiviteter. Således er hovedparten af udeskolen i indskoling bemandet med ca. lige mange lærere og pædagoger (Ejbye-Ernst, 2015, s. 223). I et forsknings- og udviklingsprojekt på UCN fra 2016-2017 har forfatterens intentioner været at se nærmere på dette samarbejde. Projektet har været et samarbejde mellem lærer- og pædagoguddannelsen om udeskole, og fokus har været på, hvordan lærere og pædagoger kan samarbejde om at skabe udeskole på en måde, så det bidrager til børnenes trivsel, motivation og læring. Artiklen tager afsæt i en 2. klasse på Skørping Skole og deres tur ud i Rold Skov for at arbejde med stedbaseret læring i dansk. Formålet har været at se nærmere på de udsagn, som læreren og pædagogen giver udtryk for. Der er fokus på de værdier og kvaliteter, der kan opnås gennem det etablerede samarbejde mellem de to medarbejdere på Skørping Skole. På dagen, hvor vi fulgte klassen, havde de besøg af et filmhold fra Filmkompagniet, som skulle lave en film om lærer- og pædagog-samarbejdet og stedbaseret undervisning. Artiklens citater stammer fra interviews lavet i forbindelse med

filmen. Artiklen bygger på observationer og interviews, der tilsammen undersøger, hvilke temaer der bidrager til det gode samarbejde. Den foreløbige konklusion er, at lærer- og pædagog-samarbejde i udeskole er meget værdifuldt. Det bygger på tillid og respekt for de to professioners forskellige fagligheder og ikke mindst på en ledelse, der bakker samarbejdet op. Der er afsat tid til fælles forberedelse og fælles refleksion, hvilket har krævet, at pædagogen har måtte tydeliggøre sine kompetencer over for ledelsen og andre samarbejdspartnere.

Et udeskoleforløb med stedet som udgangspunkt.

I det følgende afsnit beskrives de observationer, der er gennemført af UCN i forbindelse med klassens udeskoleundervisning. I udkanten af Rold Skov er en 2. klasse på vej ud i det fri sammen med deres dansklærer Vibeke og deres udepædagog Marianne. Sådan har de gjort mange gange før, og det er tydeligt, at børnene er vant til at komme ud med deres lærer og pædagog. Børnene har lært de små rutiner, der hører til at være i uderummet. Der er klare regler for, hvornår og hvordan børnene skal samles, når de fx skal have en fælles besked, og hvornår de må gå på opdagelse på egen hånd. Vibeke og Marianne pointerer, at det er en vigtig del af klasseledelsen, at der er klare regler for at være ude og samme faste struktur såvel inde som ude. Ellers kan der være en risiko for, at man mister overblikket, og for, at børnene

bare render rundt på må og få, siger lærer og pædagog samstemmende. Klasseledelse defineres af Løw som kompetence til at skabe et samarbejdende læringsmiljø med deltagelsesmuligheder for alle og med klare og produktive rammer for læring og trivsel (Løw, 2015, s. 21). Det omhandler således både elevernes faglige og sociale læring.

I dag er det dansk, der er på skemaet. Børnene har inde i klassen læst en bog om en pige, der hedder Ignora. Pigen oplever en række ting, der sætter gang i hendes følelser, og det er disse følelser, som børnene skal prøve at arbejde videre med ude i skoven. Målet er at få eleverne til at forstå begreber, som knytter sig til følelser. Helt konkret er det særlige steder, som kan fremkalde bestemte følelser, som eleverne skal fokusere på. Det skal være så tekstnært som muligt. Det vil sige, at eleverne ikke må finde på helt andre følelser end dem, der er beskrevet i bogen, og hver følelse skal knyttes til et sted i skoven. Børnene har fået besked på at finde et særligt sted, hvor de synes, at netop den følelse, de arbejder med, kan opstå. Børnene er sammen to og to og skal spille forskellige roller fra bogen. Efter lidt søgen findes der, med støtte fra læreren og pædagogen, frem til nogle steder, hvor de kan dramatisere den følelse, der opleves på stedet. "Hvor bliver man glad?" spørger læreren. En pige har fundet et sted, som hun synes, giver hende glæde. Nogle børn har let ved at lave et lille dramastykke, der

illustrerer deres følelse på stedet. Andre skal have mere støtte fra læreren og pædagogen, men alle børn finder et sted og kommer i gang med at undersøge stedet for lige netop den følelse, de arbejder med.

Den norske didaktiker Arne Jordet skriver om didaktikken til at forbinde elevernes erfaringer og det faglige indhold på flg. måde:

"Lærernes udfordring er å etablere et samspill mellom den enkelte elevens erfaringer ute og skolens faglige lærestoff. Læreren må sørge for å bygge bro mellom elevens erfaring og det faglige innhold. Eleven må få hjelp til å 'lese landskapet' og til å 'dissekere sine erfaringer' og på den måten bli klar over, hvordan fagenes begrepsverden er 'skjult' til stede både i omgivelsene og i elevens erfaring" (Jordet, 2009).

I citatet af Jordet lægges der vægt på forbindelsen mellem de erfaringer, som børnene får ude, og det indhold, som der arbejdes med i undervisningen og dermed det faglige indhold, i dette tilfælde dansk. Hvad er det så, der sker i samarbejdet, der kan bidrage til, at denne transfer mellem erfaringer ude kan forbindes med et fags indhold?

Hvad er det, der skaber kvaliteten i det gode lærer- og pædagogssamarbejde?

Forudsætningen for at kunne forbinde erfaringer, som hentes uden for skolen, med skolens fag, er, at det enkelte barn oplever arbejdsro, tryghed og tillid. Det dokumenteres blandt andet af en undersøgelse foretaget af Rambøll 2012, og andre lignende undersøgelser har samme konklusion (EVA, 2014). Læreren og pædagogen på Skørping Skole arbejder bevidst med en didaktik, der søger at skabe denne forbindelse mellem erfaringer ude og med danskfaget, som der undervises i. De efterbehandler også oplevelserne ude, når de kommer ind, og det medvirker til at skabe en transfer mellem de forskellige læringsrum, som børnene befinder sig i udeskolearbejdet (se artiklen "Transfer mellem ude og inde"). Som en afgørende faktor i samarbejdet mellem Marianne og Vibeke beskriver de i det efterfølgende interview, at forhold som tillid, tryghed og arbejdsro er noget, der opstår, fordi de kender hinanden så godt. Som argumentation for dette nævner de flg. i interviewet: "Børnene lærer sig op ad vores tryghed. Det

Foto: Frank Storgaard

betyder god klasseledelse. Hele forudsætningen for at kunne lære noget er, at klassen er i trivsel, og at børnene er trygge, og det er her lærer- og pædagogssamarbejde har sin værdi."

Pædagogen fortsætter i interviewet med flg. kommentar om samarbejdet:

"Det, jeg ser inde i klassen og i skoven, det betyder rigtig meget, at læreren og jeg er afstemte med vores roller. Vi ved, hvem der gør hvad hvornår... at vi har den tillid... at hvis vi kan se, der skal der lige ske noget andet i undervisningen, der kommer det helt naturligt fra os. Jeg oplever, at eleverne lærer sig op ad vores tryghed, fordi vi er trygge i vores samspil. Det betyder rigtig meget for eleverne, det giver god klasseledelse, god arbejdsro. De kan mærke, at vi er afstemte. At tage tiden til at afklare hinandens forventninger og uddelt rollerne, gør meget for klasseledelsen" (Marianne, pædagog).

Læreren og pædagogen kender hinandens fagligheder rigtig godt. De har det sidste halvandet år haft en ugentlig udeskole dag med fire dansktimer og to timers understøttende undervisning. De har fundet deres roller i arbejdet med klassen. "Vi planlægger og reflekterer sammen," fortæller pædagogen. "Der er vigtig, at vi har den mulighed. Det gør, at vi føler vi os ligeværdige."

I skoven har læreren samlet børnene. Det er nu det danskfaglige, der er fokus på. Læreren spørger om, hvad eleverne kan huske fra teksten i forbindelse med de følelser, bogens hovedperson har. Hun får en række bud fra eleverne på, hvilke følelser der er i spil. Senere er

det pædagogen, der gennemfører en quiz om tekstens indhold med nogle af børnene. Quizzen er en måde at undersøge, hvad eleverne kan huske fra teksten. Teksten dissekteres langsomt, men sikkert af både læreren og pædagogen. De bruger forskellige tilgange, fx dialog og quiz, alt sammen for at bidrage til den enkelte elevs læring.

Ved observationen af forløbet kan man se, at læreren og pædagogen bidrager med forskellige kompetencer. Pædagogen har en stor viden fra fritidsdelen om hvert enkelt barn og demonstrerer det eksemplarisk, da et par drenge bliver lidt urolige og indimellem mister koncentrationen. På en stille og kompetent måde bliver de vejledt tilbage til et fokus, hvor de kan lytte og arbejde igen. På den måde forstyrrer det ikke den undervisning, som læreren er i gang med.

I forløbet i skoven tager pædagogen ofte rollen som igangsætter. Det er der plads til, og de giver hinanden lov til at være 'på'.

"Det er godt, at Marianne (pædagog) tager over, så kan jeg få nogle nærværslommer med børnene, som jeg ellers ikke vil kunne få. Det er noget relationelt, og jeg lærer mine elever bedre at kende og på en anden måde, både fagligt og socialt," siger læreren Vibeke.

Pædagogen Mariane siger om samarbejdet med læreren Vibeke:

"Jeg oplever i hvert fald... når jeg kender Vibeke, min lærer, som jeg går i udeskole med, rigtig godt, og vi er dus sammen, så kan vi forstå hinanden uden at behøve sige noget, vi kan grine

ad hinanden, komme til at sige... 'det kunne jeg have gjort bedre'... det gør, at der opstår noget synergi. Man er sammen på en anden måde. Jeg oplever også, at vi kan være sagsorienteret, vi kan snakke professionelt sammen... skubbe til hinandens faglighed sammen og reflektere over det hele sammen, for vi har mærket hinanden og er kommet tæt på hinanden, så handler det om, at vi sammen har en ledelse, der ser det og ser, at det ikke sker af sig selv. Det skal nogle rammer til, hvor vi kan mødes, hvor vi kan krydse klinger og blive uenige og blive enige igen."

I interviewet giver læreren og pædagogen udtryk for, at de har haft et langt samarbejde. Det har betydet, at de to kan skifte helt naturligt mellem forskellige roller. De kan begge være igangsættere og motivere børnene i de læreprocesser, de begge har bidraget til at etablere. Pædagogen ser mest på det hele barn, som hun siger, mens læreren mere er optaget af det faglige, men som sagt skifter de roller, og læreren får mulighed for at skabe andre relationer til det enkelte barn end bare en faglig relation.

"Det, der er sket for Marianne og mig det, vi har haft fokus på det her i halvandet år... det er, at vi skifter roller helt naturligt. Vi behøver ikke spørge hinanden om lov. Selv om jeg har sat en aktivitet i gang, kan Marianne godt bremse den, og sige 'hov, hvad skete der her?' – vi tager lige en timeout og reflekterer. Kan vi ændre på, hvordan vi samarbejder nu? – og jeg bliver ikke fornærmet over, at Marianne bryder ind for, det har vi arbejdet os ind på, vi er meget sagsorienterede – jeg tager det ikke personligt, hvis Marianne uddyber min besked. Og sådan er lærer- og pædagogsamarbejdet nok mange steder, men det er noget særligt i udeskole."

Vibeke fortæller videre i interviewet, at det gør en rigtig stor forskel, at klassen, pædagogen og hun selv i løbet af en hel skoledag kan fordybe sig både i arbejdet med undervisningen og med børnene. De har som lærer og pædagog også mulighed for at fordybe sig i fælles refleksioner, når de giver børnene frikvarter ude i skoven. Her er der plads til, at de tænker udvikling sammen. Denne fælles fordybelse får børnene også, fordi læreren og pædagogen er

"VI HAR LÆRT UTRO-
LIGT MEGET – JEG HAR
UDVIKLET MIG RIGTIG
MEGET SOM LÆRER VED
AT ARBEJDE SAMMEN
MED MARIANNE – JEG
KENDTE HENDE IKKE
FRA STARTEN, MEN VI
HAR ARBEJDET OS IND
PÅ HINANDEN – JEG
TÆNKER, AT VI KAN UD-
VIKLE OS ENDNU MERE
– SÅ JEG ER VIRKELIG
PARAT TIL AT LAVE
ENDNU MERE UDESKOLE
MED MARIANNE, FOR
VI ER SLET IKKE FÆR-
DIG MED AT LÆRE DET
ENDNU"

(Vibeke, lærer)

mere til stede ude, hvor de skal ikke gå fra det ene fag til det andet. De synes, de er mere til stede i undervisningssituationen.

Vibeke siger videre, at det, at man er ude i mange timer, giver tid til fordybelse, men samtidig er de begge også blevet meget bevidste om deres roller i forhold til at skabe en god dag ude. Læreren er ofte klasserumslederen, og pædagogen er omsorgspersonen. Det er en rollefordelingen, som både børn og voksne sætter pris på. Arbejdet i udeskole har givet et bredere billede af børnene, især for læreren, som i dagligdagen inde i klassen ikke kan nå at reagere på eller overskue alt, hvad der sker i klassen. Læreren og pædagogen har sammen bygget et fælles værdisæt op omkring lærings- og menneskesyn, og det betyder, at de ved præcist, hvad de vil med børnene, når de går i udeskole, og ikke mindst, hvad eleverne fagligt skal have med hjem fra

udeskoleforløbet. Der er respekt for hinandens fagligheder, og det gør, at de har tillid til hinanden. "Det gør samarbejdet meget stærkt, og det er et tryk at være i en sådan samarbejdsrelation," udtaler de begge i interviewet.

Ud fra casestudiet på Skørping skole er der ingen tvivl om, at samarbejdet mellem Vibeke og Marianne er stærkt og bygger på gensidig respekt og tillid. Men inden det kom dertil, måtte Marianne som pædagog 'tage sin plads', som hun siger. I opbygningen af udeskole i klassen krævede det, at hun var meget tydelig med, hvilken kompetencer hun havde, og hvor de kunne sættes i spil. Marianne har en stor passion for bevægelse, natur og udeliv. Det er det, hun altid gerne har villet. Hun måtte over for ledelsen på skolen redegøre for, hvordan denne interesse kunne bidrage til undervisningen, når der skulle arbejdes med udeskole. Det lykkedes Marianne at overbevise ledelsen, og herefter gik hun til læreren, Vibeke, og argumenterede for, hvordan hun kunne bidrage til udeskoleundervisningen i klassen, og hvilken faglighed det, var hun kunne bibringe det læringsmiljø, der er omkring arbejdet med udeskole. Marianne udtaler:

"Det, pædagogen kan byde ind med, er sin faglighed og viden om. Hvad kan min faglighed i det her rum... og blive skarp på, hvad kan jeg... hvad er det for en faglighed, jeg har, jeg kan byde ind med? Det pædagogen skal, er finde ud af, hvad er hun rigtig god til, og så styrke det... være god til at italesætte det over for ledelse og teams, god til at tydeliggøre det. Så jeg tænker, det pædagogen skal være god til, er at have er mod, vedholdende og faglighed. Pædagogen har de pædagogiske kompetencer til at kunne se det hele barn."

Perspektiver på casestudiet

I 2017 gennemførte Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), en undersøgelse af lærer- og pædagogsamarbejdet i den danske folkeskole. Rapporten, som EVA udgav i forbindelse med undersøgelsen, havde en række konklusioner, der siger noget om, hvordan henholdsvis lærere og pædagog opfatter det forholdsvise nye samarbejde mellem de to faggrupper ude på de danske skoler. En af de mest markante konklusioner var, at 91

% af pædagogerne ser en værdi i, at de skal samarbejde om undervisningen, mens kun halvdelen af lærerne har samme vurdering. Dansk- og matematiklærerne ser det største udbytte, med hensyn til om samarbejdet har fremmet elevernes trivsel, et lidt mindre udbytte, med hensyn til om det har medvirket til at skabe et bedre læringsmiljø, og det mindste udbytte med hensyn til at hæve det faglige niveau i klassen.

I rapporten kan man læse, at de interviewede lærere og pædagoger giver udtryk for, at de bruger meget lidt tid på at forberede, planlægge og evaluere undervisningen i fællesskab. Mere end 80 % af lærerne i dansk og matematik bruger under 16 minutter om ugen på fælles henholdsvis forberedelse og evaluering af undervisningen med pædagogen. Heraf bruger 45 % slet ikke tid på fælles forberedelse, og 38 % bruger slet ikke tid på fælles evaluering med pædagogen. Lærere og pædagoger oplever derudover, at deres forskellige mødetider giver udfordringer med hensyn til at kunne have fælles møder, og vi kan se, at der relativt sjældent afholdes individuelle møder mellem lærere og pædagoger, mens pædagogerne i høj grad indgår i teamsamarbejdet på skolerne (EVA, 2017 s. 10).

I interviewene fra Skørping Skole så vi netop betydningen og betoningen af at have fælles forberedelse. Der er her, den gensidige respekt og tillid opstår, og der skabes en større tryghed mellem parterne, når man på forhånd kender forløbet, og begge parter har haft indflydelse på, hvordan et udeskoleforløb er designet rent didaktisk.

Undersøgelsen viser også, at lærere og pædagoger gennemgående er af den opfattelse, at deres forskellige kompetencer bliver bragt i spil i undervisningen. Eksempler fra undersøgelsen på et velfungerende samarbejde er oftest der,

hvor rollefordelingen er klar og aftalt på forhånd, og de fagprofessionelles forskelligheder opleves positivt og som noget, der understøtter undervisningen. I den sammenhæng er det vigtigt, at pædagogen er engageret og gerne vil indgå i undervisningen, og tilsvarende, at læreren er åben over for pædagogens bidrag og kompetencer (EVA, 2017 s 11).

Undersøgelsen viser også, at pædagogerne bringer et andet perspektiv på eleverne ind i klasseværelset. Det betyder, at læreren og pædagogen kan få et bredere og mere nuanceret helhedsperspektiv på den enkelte elev. Derved får de mulighed for at arbejde med at koble trivsel og den faglig progression. Pædagogen kan understøtte deltagelse og læring i klasseværelset ved at arbejde med det sociale miljø. Der kan skabes ro og fokus, præcis som pædagogen på Skørping Skole gjorde i udeskolen i Rold Skov. Når læreren og pædagogen har det kendskab til eleverne, kan elevernes udfordringer hurtigere imødegås, både løbende og fleksibelt, og dermed kan der skabes et godt læringsmiljø i klassen, som er af helt afgørende betydning, hvis eleverne skal lære noget.

På Skørping Skole er man godt i gang med at løse disse udfordringer, og udeskole ser ud til at være en undervisningsform, der særligt kan profitere af et stærkt lærer- og pædagogssamarbejde. Helt afgørende, for at det kan lykkes, er, at pædagogen brænder for det at gå ud og har en faglighed at bidrage med. Samtidig er det vigtigt, at læreren anerkender, at pædagogens faglighed kan bidrage til mere trivsel, bedre relationer og mere læring i undervisningen. Derudover skal pædagogen anerkende læreren faglighed i danskfaget, og i øvrigt skal læreren også have lyst til at gå ud, på samme måde som pædagogen.

Afrunding af det empiriske casestudie på Skørping Skole

Lærer- og pædagogssamarbejdet om udeskole på Skørping Skole er et velfungerende samarbejde, hvor læreren og pædagogen kan se fordelene ved, at begges fagligheder kan bringes i spil. Som både Marianne og Vibeke har nævnt, er den fælles forberedelse og den fælles refleksion undervejs af afgørende betydning. Selve forberedelse gør, at de er sikre i det, de gør. De har et fælles mål, og de har aftalt en fælles vej derhen. Undervejs handler det især om at justere og skifte roller, når det kræves. De respekterer hinanden og har tillid til hinandens fagligheder, for dem har de italesat over for hinanden. Det giver ro og tryghed, også hos børnene. De har aftalt et fælles værdisæt i forhold til lærings- og menneskesyn. Det giver et fælles ansvar for undervisningen og opbygningen af gode læringsmiljøer i udeskole. Opbakningen fra ledelsen side, som også sørger for gode rammer for arbejdet med udeskole, er af stor betydning. Vigtigst af alt er dog, at de to kan lide hinanden og kan grine sammen, men også være kritiske og give plads til diskussionen, fortæller de samstemmende. Det er af stor betydning i deres samarbejde. Derfor udvikler Marianne og Vibeke sig forsat sammen, både fagligt og socialt, i den gode og respektfulde relation, de har opnået til hinanden. Udeskole på Skørping Skole er således eksemplarisk i den måde, Vibeke og Marianne arbejder på. Deres samarbejde er veletableret med respekt for hinandens fagligheder, og der er plads til begge. Støtten fra ledelse og den fælles forberedelse er som nævnt af helt afgørende betydning for, at udeskole kan fungere i lærer- og pædagogssamarbejdet. Det har de heldigvis på Skørping skole. ●

Se mere her

https://www.youtube.com/watch?time_continue=2&v=Whsw7Inrots

Litteraturliste

- Ejbye-Ernst, N. (2015). Pædagogers grundfaglighed. Aarhus: Systime.
- EVA (2014). Lærere og pædagogers samarbejde skaber ro og færre konflikter i klassen. EMU.dk. <https://www.emu.dk/modul/1%C3%A6rere-og-p%C3%A6dagogers-samarbejde-skaber-ro-og-f%C3%A6rre-konflikter-i-klassen>. Lokaliseret 20.03.2018.
- EVA (2017). Lærere og pædagogers samarbejde om undervisningen. <https://www.emu.dk/sites/default/files/170517-Laerere-og-paedagogers-samarbejde-om-undervisningen.pdf>. Lokaliseret 01.03.2018.
- Jordet, A. (2009). Hva er udeskole? <https://www.natursekken.no/c1188058/artikkel/vis.html?tid>. Lokaliseret 01.03.2017.
- Løw, O. (red.) (2015). Klasseledelse. København: Akademisk forlag.